

תוכן הענינים

סימן קסז: מקום וזמן הבציעה, ומי הוא הבוצע . . . . . א

בציעת הפת במקום שנאפה היטב / בציעת הפת לזקן / בציעת הפת בפת דידן / חיתוך במקום שנשרף / אופן חיתוך פרוסת המוציא / בציעת הפת על לחמניה ובייגל וכיוצ"ב / קצה הפת / בציעת הפת בפרוסה / חיתוך קצת לפני הברכה / יניח הפת מחובר לכבר בשעת ברכה / לא יבצע פרוסה קטנה / חיתוך יותר מכביצה / בציעת הפת בשבת ויו"ט / חתך בשבת כמו בחול / חיתוך לצורך סעודת שבת וסעודת מצוה / נתינה מן הפרוסה למסובין / אכילת כזית תיכף בהמוציא / המוציא לחם מן הארץ / המוציא לחם מן השמים / כוונת המברך על אמן של העונים / תפיסת לחם בשעת ברכה / השארת הסכין בלחם בשעת ברכה / שתי ידיו על הפת / הגבהת ידיו בשעת ברכת המוציא / עשר אצבעות על הככר / חובת הבאת מלח לשולחן / פת נקיה אין צריך מלח / מצוה להניח מלח על שולחן / מלח מגין מן הפורעניות / טבול ג' פעמים במלח / טיבול במלח בשבת / טיבול במלח בראש השנה / מלח בליל הסדר / שתיקה ודיבור ביותר מכדי דיבור / הפסק בין ברכה לבליעת חתיכת המוציא / הפסק בין קידוש לשתיית יין / מצץ בפיו והפסיק בדיבור / אכילה פחות מכזית לפני שמפסיק בדיבור / הפסק לפני בליעת פרוסת המוציא / הפסק באמירת יה"ר בין ברכת הסימנים לאכילתם / הפסק פחות מתיבה אחת / הפסק בניגון / הפסק ע"י כתיבה / הפסק ע"י הליכה / הפסק בטעות / האכלת בהמה לפני בני אדם / המגדל כלב וחתול בתוך ביתו / הקדמת בהמה לענין שתיה / הקדמת בעלי חיים בשבת ויו"ט / הפרשת מעשרות בין ברכה לאכילה / לכתחילה לא יפסיק אחרי שבירך / שח השומע לפני או אחר שטעם המברך / שח המברך קודם שטעם והשומעים לא שחו / בקידוש והבדלה, השומעים הפסיקו לפני טעימת המברך / ברכת נט"י, אמירתו לאחר שמיעת ברכת המוציא / בשעת ברכה צריך כוונת שומע ומשמיע / קודם הניגוב לא נגמרה מצות נט"י / שכח ולא בירך / ספק בירך ברכת המוציא / בירך על הפת שהכל וכיוצ"ב / בירך רחמנא / הסבו אחד מברך לכולם / היו יושבים בלי הסיבה / צירוף לצאת בברכה ראשונה / צירוף בספינה / לא קבעו מקום, להוציא את חבריו / רבים מסובים, גדול שבהם בוצע / גדול שבכולם בוצע / כהן, מצוה להקדימו / גדול ובעה"ב / ברשות מורי ורבותי, ברשות שמים / ברשות כהן כשאין נותן רשות / טעימת המסובין לפני טעימת הבוצע / נתינת חלקו של כל אחד לפני טעימת הבוצע / כל אחד ככרו בידו / מסובין, הוצאתם בלחם משנה / אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה אמן מפי העונים / איסור בציעה או איסור טעימה / הארכת אמן יותר מדאי / בוצע פושט תחילה לקערה / בוצע נותן פרוסה / נתינת פרוסה ביד / ברכת המצוות, יצא מוציא / ברכה עבור קטנים / להוציא בשבת ויו"ט בברכת המוציא וכיוצ"ב / להוציא בליל ראשון של פסח וסוכות / להוציא בקידוש והבדלה / אכילת פרוסת המוציא

סימן קסח: על איזה מין פת מברכין . . . . . כז

לחם, פת / ז' מינים, שלם, נקי, גדול, חביב / פתיתין ושלמיין / נטל פרוסה והביאו שלמה / פת קיבר ופת נקיה / פת חטים ופת שעורים / מניח פרוסה בתוך השלימה / אינו רוצה לאכול משניהם / ב' שלמות גדולה וקטנה / קטנה נקיה גדולה קיבר / חיבור שני פרוסות בחול / חיבור שני פרוסות בשבת / ב' גלוסקאות דבוקות יחד / שלם וגדול / פרוסה, מקום בציעתה / פת שעורין וכוסמין / פת נקיה וקיבר / לחם מחטה מלאה / לחם-לבן ולחם-שחור / ז' מינים, שלם, חביב, נקי, גדול / פת גוי נקיה ופת קיבר של ישראל / פת עכו"ם / נוהר מפת עכו"ם / סילוק פת עכו"ם מהשולחן / בעה"ב אוכל פת עכו"ם, מסובין אינם אוכלים / בהנ"ל בוצע על פת עכו"ם / בעה"ב אינו אוכל פת עכו"ם, מסובין אוכלים / טעם דהותרה לכל הסעודה / בהנ"ל - דוקא בחביב אצלו פת פלטר / פת הבא בכיסנין / טעם שלא תיקנו

ברכת המוציא על פת הבא בכיסנין / בירך המוציא על פת הבא בכיסנין / ברכה אחת מעין
 שלש על פת הבא בכיסנין / קביעת סעודה על פת הבא בכיסנין / שיעור קביעת סעודה /
 צירוף מאכלים אחרים לשיעור קביעת סעודה עם פת הבא בכיסנין / קביעת סעודה לזמן
 ונער / סעודה שאוכלים בקידושא רבא ובחנות / אכילה בשיעור קביעת סעודה כדי
 אכילת פרס / סעודה שאוכלים במטוס / קובע סעודה ומונח לפניו פת ופת הבא בכיסנין /
 קבע על פת הבא בכיסנין, נט"י בו / ספק בירך ברכת המזון על פת כיסנין בקביעת סעודה /
 קביעת סעודה על מעשה קדירה / באמצע אכילה מועטת מחליט לאכול יותר / פת הבא
 בכיסנין - כיסים שממלאים בתוכם / ברכה על המילוי כשאוכלם בלי פת כיסנין / סוגי
 המילוי בפת כיסנין / עיסה שעירב בה דבש או מיני תבלין / טעם תערובת ניכר - דעת
 הב"י / טעם תערובת ברוב מי פירות ומיעוט מים / מי פירות מעורב בעיסה / טעם תערובת
 ניכר - דעת הרמ"א / עירב בה מעט מי פירות / צריך שיהיה בו הרבה תבלין או דבש /
 נוהגים כהרמ"א / לחם מזונות / פיצה / אזני המן / כעכין יבשים, צנימים, קרקרים,
 מצה-קרקרים / קרוטנים / הלכה כדברי כולם, ג' שיטות בפהב"כ / ברכת מזונות על לחם,
 המוציא על פת הבא בכיסנין / ג' סוגים אלו, דינם כפת הבא בכיסנין / אובליא"ש /
 אובליא"ש ולא קבע סעודה עליו / ניבלא"ש / ניבלא"ש וקבע סעודתו עליה / וופלים /
 וופלים בתוך סעודת פת / פת הבא בכיסנין בסעודה / וופלים, ביסלי בתוך סעודה שלא
 מחמת הסעודה / עוגה מקמח תפוא"א / מעשה קדירה בתוך הסעודה / ריקקים דקים ועליהם
 מרקחת / עוגת גבינה / שטרודל / גלידה עם עוגיה / ריקקין עם מרקחת / קרמשניט, שניצל,
 בורקס ולחמניות שבתוכו נקניק / קרמבו / פת פחות מכזית / בורא מיני מזונות על לחם /
 חביצא - מהותו / פירורי לחם במים / חביצא שנתבשל בכלי ראשון, בעירוי כלי ראשון,
 בכלי שני / בהנ"ל, יש בו כזית / יש בפרוסה כזית ואין בה תואר לחם / תואר לחם, ביאורו /
 בשעת בישול יש כזית ואח"כ נעשה פחות מכזית / בהנ"ל, חלק יש בהם כזית וחלק אין
 בהם כזית / בהנ"ל יש בו תואר לחם / קרוטנים בתוך מרק / בהנ"ל וקבע סעודה על זה /
 בהנ"ל טיגון, מצה מטוגנת / לחם מטוגן (פרנש-טוסט) / חביצא - שיטת התוס' / חביצא
 ואינו מבושל ויש בו כזית / יש בפרוסה אחת כזית / בהנ"ל ברכתו המוציא / בהנ"ל אפי'
 בלי תואר לחם / בהנ"ל ואין בו כזית ויש בו תואר לחם / קניידלעך וחרעמול"ך (מבושלים
 ואפויים) / בהנ"ל ואינו ניכר שהוא לחם / אין בו כזית ויש בו תואר לחם / חלה-קוגל / לא
 מבושל ולא מחובר אלא מפורר / קמח מצה / טעם שעל קמח מצה מברך המוציא / פירורים
 שנותנים במים / פירורין שנותנים בשכר חם / פירורין שנותנים במים והמים מתלבנים /
 כזית לחם שנותנים ביין אדום ולבן / פחות מכזית לחם שנותנים ביין אדום ולבן / מצה
 טבולה ביין וכיו"ב / בלילה עבה ורכה / בישול וטיגון / בלילה עבה, טיגן או בישול אח"כ,
 ברכתה - שיטה א' / בהנ"ל ויש תוריתא דנהמא / בהנ"ל ונתחייבה בחלה / בלילה עבה,
 טיגן או בישול אח"כ - ברכתה, ה"יש חולקין" / מנהג כדעה ראשונה / ירא שמים בהנ"ל /
 אכילה מועטת בהנ"ל / בהנ"ל, יברך על לחם אחר תחילה / סופגניות / פירורי לחם אחר
 בישול או טיגון / אימתי צריך תואר לחם / אחר טיגון / פשטיד"א ממולא בבשר ודגים /
 פשטיד"א, הנהגת ירא שמים בו / נילוש בשמן / בייגל, פרעצל / כנ"ל, וטגנו בדבש, ברכתו /
 קוגל-אטריות / לאזניה / טרוקנין / מאי טרוקנין / טרוקנין מברך מזונות / טרוקנין - קבע
 סעודה / טריתא / טריתא - קבע סעודה / נהמא דהנדקא / לחם עשוי בשפור / לחם העשוי
 לכותח / פת אפוי במיקרוגל / עשאה ערוכה ונאה כעין גלוסקא / פשטיד"א / פשטיד"א
 לקינוח / קיכלי"ך

סימן קסט: דין שמש הסעודה . . . . . עז

לתת לשמש מדבר שתאב לו / לא תרדה בו בפרך / מדת חסידות לתת מכל מין / נתינה
 לשמש כשהכוס בידו / נתינה לשמש כשהכוס ביד בעה"ב / נתינה לאחר שבסעודה כשהכוס
 ביד בעה"ב / נתינת פת לחבירו כשאינו יודע אם נטל ידיו / נתינת מאכל למי שאינו יודע

בו שיברך / נתינה לעני צדקה כשלא יברך / שמש מברך על כל כוס וכוס / כשצריך לזימן אוכל בלי רשות

סימן קע: דברי מוסר שינהג אדם בסעודה . . . . . פא

אין משיחין בסעודה / באכילה מועטת / לדבר עם זה שאוכל / במסלק האוכל לצידי הפה / דברי תורה על השלחן / אחד או שנים שאוכלים, חיובם באמירת ד"ת / נשים באמירת ד"ת בסעודה / זמן אמירת דברי תורה בסעודה / ברכת המזון במקום תלמוד תורה / סעודת מצוה או סעודת נישואין אי צריך דבר תורה / אמירת אסותא באמצע הסעודה / נטילת ידים אחר הטלת מי"ר / נטילת ידים אחר עשיית צרכיו / דיבר עם חבירו והפליג / שנים ממתנינים זה את זה בקערה / שתית מים לפני רבים / אשה, שתייתה משקה המשכר / משיירין בקערה / מאכל השמש / הסתכלות בפני האוכל / הסתכלות באדם חשוב בעת אכילתו / זוגות / כל מה שאומר לך בעה"ב עשה - חוץ מצא / אחיזת פרוסה כביצה / שתיית כוסו בבת אחת / אכילת שום או בצל מראשו / הנחת פרוסה נשוכה על השלחן / שתיית ב' כוסות בבת אחת / שנים שיושבים על השלחן הגדול פושט תחילה / גדול פושט ידו בקערה תחילה / נכנס לבית לא יאמר תנו לי לאכול / מאכלים שקשים לשכוח / הניחו לפניו דבר מאכל אם צריך רשות לאכול / אכול עמי / חתיכת פרוסה על גבי קערה / ליקוט פירורין והנחתם ע"ג השלחן / נשיכה בפרוסה ונתינתו לחבירו / שתיית כוסו של חבירו / נתינת כוס על השלחן / לא יקח חלקו ויתננו לשמש / להשקות למסובין / נתינה לבני בעה"ב שלא ברשות בעה"ב / ת"ח להסב בסעודה בחברת עם הארץ / שמש אם אוכל בלי רשות / שתייה מכוס ששתה חבירו / בל תשחית / אכילת מלח אחר הסעודה

סימן קעא: שלא לנהוג בזיון באוכלין . . . . . צח

עשיית צרכיו בפת / עשיית צרכיו בשאר אוכלים / מאוס לאחרים ולא מאוס לעצמו / עשיית צרכיו המאוסים במאכלים / צרכי רפואה בדברי מאכל במקום שנמאסים / צרכי מאכל עצמו / הנחת בשר חי על הפת / עשיית דברים במאכלים באופן שייפסדו / העברת כוס מלא על פת / סמיכת הקערה על הפת / נטילת ידים ביין / זריקת הפת ושאר מאכלים / זריקת שאר מאכלים באופן שנמאסים / הגבהת אוכלים המונחים בקרקע / מאכל אדם, האכלתו לבהמה / ישיבה על קופה מלאה תאנים וכיוצ"ב / אכילת דייסה בפת במקום כף / אכילת הפת אחר אכילתו עם דייסה / המדקקים אוכלים בכל פעם מעט מן הפת / בהנ"ל, הנשאר מן הפת אוכלים אותו / המשכת יין בצנורות לפני חתן וכלה / דברי מאכל שזורקים על החתנים בעת עלייתם לתורה / זריקת גלוסקאות

סימן קעב: מי שהכניס אוכלין ומשקין לפיו בלא ברכה . . . . . קה

שכח והכניס משקין לתוך פיו בלא ברכה / בולען ואינו מברך / הכניס מעט אוכל או משקין ויכול לברך על ידי סילוק לצד / דעת הרמ"א בהנ"ל, בולע ואחר כך מברך / הכניס אוכל לתוך פיו ומאכל אינו נמאס / מאכל שאינו נמאס אם יפלטנו / ימלא פיו תהלתך / הכניס אוכל לתוך פיו בלא ברכה ומאכל נמאס

סימן קעג: דין מים אמצעיים . . . . . קט

מים אמצעיים בין תבשיל לתבשיל / בין תבשיל של בשר לגבינה לאחריו / בין תבשיל של גבינה לתבשיל של בשר לאחריו / רחיצת ידים בין בשר לדגים / חמירא סכנתא מאיסורא / פרטי דינים במים האמצעיים

סימן קעד: דין ברכת היין בסעודה . . . . . קיב

יין בתוך הסעודה אינו טפל לפת / יין פוטר כל מיני משקין / שאר משקין לא היו לפניו ורק

שהיה דעתו עליהם / קבע לשתות יין פוטר אפילו המשקין שלא היו לפניו / יין של מצוה
 אי פוטר כל מיני משקין / שיעור שתיית יין דפוטר כל מיני משקין / בירך על יין פטר קפה,
 אם פוטר הסוכר / בירך על היין ושינה מקומו ועכשיו רוצה לשתות שאר משקין / מיץ
 ענבים אי פוטר כל מיני משקין / יין פוטר כל מיני משקין אפילו מברכה ראשונה / כוס
 אחד, הנחתו לברכת המזון / שתיית יין לפני המזון אי פוטרת שתייתו בתוך המזון / יין של
 קידוש והבדלה ויין שבתוך המזון / יין הבדלה ויין בתוך הסעודה / ברכת הטוב והמטיב /
 אתכא דבעה"ב / ברכה על ספק / יין שבתוך הסעודה נפטר ע"י ברכת המזון / ברכת המזון
 אם פוטר יין שלפני המזון / שאר משקין לפני הסעודה / יין של הבדלה קודם הסעודה /
 יין הבא לאחר הסעודה / שתייה בתוך הסעודה / שתיית יי"ש או משקה חריף באמצע
 הסעודה / פירות המעוררים תאות המאכל / שתיית קפה בתוך הסעודה / מנהג אמירת
 "לחיים" / סברי

סימן קעה: דיני ברכת הטוב והמטיב על היין . . . . . קכב

ברכת הטוב והמטיב / ברכת הטוב והמטיב, נוסחה וביאורה / הטוב והמטיב, טעם אמירתו /
 הטוב והמטיב על כוס ברכת המזון / שתיית יין ממין אחר בתוך הסעודה בליל הסדר / שיעור
 שתייה לברכת הטוב והמטיב / הטוב והמטיב אם נשאר מיין הראשון / ברכת הטוב והמטיב
 על יין שעמו בביתו / הטוב והמטיב כמה פעמים בסעודה / שתי יינות לפניו ועבר ובירך על
 היין הגרוע / דין קדימה בברכות בשתי סוגי יין / כשהיין השני גרוע או ספק גרוע מהראשון /
 שתה ממנו תוך שלשים יום / יין אדום ויין לבן / מיין מבושל ליין שאינו מבושל / הטוב
 והמטיב בשתיית מיץ ענבים / דין קדימה בשתי יינות, אחד טוב ואחד רע / מקדש על היין
 הפשוט, וממתין עם היין המשובח לתוך הסעודה / הטוב והמטיב כשאשתו ובניו עמו / הטוב
 והמטיב כששניהם שותים משתי היינות / ברכת הטוב והמטיב, עובר לשתייתו / אשתו ובניו
 עמו / הטוב והמטיב שלא בתוך הסעודה / אופן הגדרת שני מיני יין

סימן קעו: שהפת פוטר את הפרפרת . . . . . קלג

בירך על הפת פטר את הפרפרת / פרפרת, פירושו / בירך על הפרפרת לא פטר את הפת /
 אכל פת כיסנין לפני הסעודה ולא אכלם בתוך הסעודה / אכל פת כיסנין לפני הסעודה
 ואכלם בתוך הסעודה / קידוש בשבת ואכילת מזונות אח"כ / אכל דייסה לפני הסעודה ולא
 בתוכה / אכל דייסה לפני הסעודה ובתוכה / אכל פירות לפני הסעודה ובתוך הסעודה /
 אכל תפוחי אדמה לפני הסעודה / שתה יין ושאר משקין לפני הסעודה

סימן קעז: דברים הבאים בתוך הסעודה ואחר הסעודה מה דינם . . . . . קלח

דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה / בשר ודגים באמצע הסעודה / צימע"ס /
 דייסה / מיני מלוחים / אינו חפץ לאכול פת / אינו חפץ לאכול פת בשבת ויו"ט / פירות
 בתוך הסעודה / פירות מבושלים למזון ולשובע (עפלצימעס) / פירות שאוכל למזון ולשובע /
 מרק פירות / ציפס / לפתן - מנה אחרונה / גלידה בתוך הסעודה / ברכה אחרונה על
 מאכלים הנאכלים לאחר הסעודה / פירות בתוך הסעודה / דברים הבאים מחמת הסעודה
 ברכת המזון פוטרתן / תחילת וסוף אכילה בפירות / בירך ברכת המזון במקום ברכה אחת
 מעין שלש / דברים הבאים לאחר הסעודה שלא מחמת הסעודה / ערב פסח שחל להיות
 בשבת / סילוק על ידי מים אחרונים / קובע סעודתו על הפירות / יש חולקים דלא מועיל
 קביעות על הפירות / טוב שיאכל בתחילה מהפירות עם פת / פירות עיקר סעודתו, אבל
 דברים אחרים מלפתים את הפת / פירות לתזונה בריאה / התחיל סעודתו בפירות
 המלפתים וגמר סעודתו בפירות אלו / לא היו הפירות לפניו בשעת ברכה / שלחו מאכל
 מחוץ לבית / איזה ברכה לברך על דברים הבאים ללפת / בוצע על לחם וקונה יותר
 בחנות / סתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו

סימן קעח: איזהו דברים קרויים הפסק בסעודה . . . . . קמט

שינוי מקום, מחלוקת רמב"ם ורא"ש / אוכל יחידי ופסק סעודתו / פסק סעודתו, הפסק זמן מועט מאוד / מחדר לחדר בבית אחד / כוונה בשינוי מקום מחדר לחדר / יצא חוץ מפתח ביתו / מרפסת / חצרות הבתים / חדר מדרגות / מחדר לחדר בדירה / מחדר לחדר בבית מלון, פנימייה וכיוצ"ב / שינוי מקום מפסיק יותר מהיסח הדעת / ברכה ראשונה אחר שינוי מקום / מפנה לפנה ואינו רואה מקומו הראשון / מפנה לפנה / רואה את מקומו / רואה מקצת מקומו / הפסיק לראות את מקומו / רה"ר מפסיק בין מקומו למקומו הראשון / מבית לסוכה / שינוי מקום בסעודה / חברים שהיו יושבים לאכול / יצאו לקראת חתן / הניח מקצת חברים / הניח חברים באכילת פירות / מפניה לפינה / מזרחה ומערבה של תאנה / שינוי מקום לדעת הרמ"א / הניח חברים / הניח חברים שאכלו פחות מכזית / הניח קטן / אכל דברים הצריכים ברכה במקומן - שיטת הרמ"א / שינוי מקום באכל פחות מכזית פת / מסיים סעודתו במקום אחר / יין פוטר כל מיני משקין, ומסיים שתייתו במקום אחר / עקירה ממקומו לכתחילה אחר ברכת המוציא / מזמנים אותו לאכול במקום אחר / מפליג לזמן קטן / טעם שאין לעקור ממקומו לכתחילה לפני ברכת המזון / עקירה ממקומו לפני ברכת בורא נפשות / עקירה ממקום למקום לצורך מצוה / כוונה מפורשת במקום שאינו מוקף מחיצות / מפניה לפינה בגן / בהנ"ל ויש לו רצון לאכול מכל פרי הגן / בהנ"ל, אין צריך לברך על אחרים / היה דעתו על כל עץ הגן / רואה את מקומו באינו מוקף מחיצות / שינוי מקום מגן לגן / מגן לגן ודעתו לכך / בירך על פרי ולא אכל ממנו ושינה מקומו / בירך על פרי ואכל ממנו קצת ושינה מקומו עם אותו פרי / סוכריה בפיו ומשנה מקומו / אכל פת במקום אחד וחזר ואכל במקום אחר, מקומו לברכת המזון / אכל פת ושינה מקומו ורוצה לחזור למקומו הראשון / הולכי דרכים / הולך לדרכו ורואה מקומו הראשון / שינוי מקום בו' המינים / אכל דברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך סעודת פת / י"א דוקא מיני דגן טעונים ברכה אחרונה במקומם / י"א דוקא פת טעונה ברכה אחרונה במקומו / תפילה באמצע הסעודה / בירך על המחיה אם ממשיך בשתייתו / ישן בתוך סעודתו

סימן קעט: איזה דברים קרויים היסח הדעת בסעודה שצריך לחזור ולברך . . . . . קעד

גמר סעודתו - אכילה ושתייה אחריו / מים אחרונים - דיבור אחרים / מים אחרונים - אכילה ושתייה אחרים / הב לן ונברך / הב לן ונברך - שתייה אחריו / קבעו על פירות או שתייה ואמרו הב לן ונברך / אכילה כשתייה - שיטת הרא"ש / אכילה אינה כשתייה - שיטת ר' יונה ור"ן / קבעו על פת הבא בכיסנין ואמרו הב לן ונברך / אכילה ושתייה אחר הב לן ונברך - הלכה למעשה / שיר המעלות, צור משלו, לבישת כובע / סילוק השולחן - אכילה אח"כ / סילק השלחן ולא נטל ידיו / תכא דבעל הבית / נטל מים אחרונים ושכח אפיקומן / סמוך לשלחן בעה"ב ואמר הב לן ונברך / בהנ"ל, ובעה"ב אינו ממשיך לאכול / בעל הבית, גדול השלחן - אמר הב לן ונברך / נטל הכוס לברך / ברכה אחת לכמה שתיות / ברכה על פירות אצל בעה"ב / אכילת מלח אחר כל אכילה / קלות ראש בסעודה / אכילת מלח באצבע

סימן קפ: דיני פירורי הפת . . . . . קפג

הסרת המפה והלחם מהשלחן לפני ברהמ"ז / ניקוי שלחן לפני ברהמ"ז / השארת פת על השלחן ברהמ"ז / השארת פת כשאין שלחן / אינו רואה סימן ברכה במונע מהנ"ל / השארת שלימה ופתיתין על השלחן / השארת מלח על השלחן / כיבוד הבית לפני מים אחרונים / איבוד פירורין שאין בהם כזית / שמש עם הארץ - חשש קלקול דרכו / שמש עם הארץ -שעבוד בו / כיבוד הבית לפני מים אחרונים בזמננו / פירורין ברצפה / ביזוי לפירורין / כיסוי סכין בברכת המזון / סכין מברזל חלש / אולר / סכין-פלסטיק / כיסוי סכין בברכה אחת מעין שלש / כיסוי סכין בשבת וביו"ט / כיסוי הפת בשעת ברכת המזון

סימן קפא: דין מים אחרונים . . . . . קצג

מים אחרונים, מקורו / מים אחרונים חובה או מצוה / מים אחרונים חובה / מים אחרונים לשומע מפי המברך / מים אחרונים חובה - לנשים / מים אחרונים בליל הסדר / יש לו עבור מים ראשונים או אחרונים / י"ג חילוקים בין מים אחרונים למים ראשונים / מים אחרונים לתוך כלי / מים אחרונים - אין תוחבים ידיו לכלי / רוח רעה על מים אחרונים / מים אחרונים, דין מוקצה בהם / נטילה ע"ג עצים דקים / נטילה על אבנים דקים וקוצים / נטילה ע"ג רצפה / נטילת מים אחרונים תחת השלחן / מים רותחין למים אחרונים / מים אחרונים עד פרק שני של אצבעות / מים אחרונים, ישפיל את ידיו / עד חמשה מתחילין מן המברך / יותר מחמשה מתחילין מן הקטן / תיכף לנטילה ברכה / ברכה על מים אחרונים / מים אחרונים אין צריכים ניגוב / מים אחרונים, שיעורו / מים אחרונים נוטלים בכל מיני משקין / כלי וכח גברא במים אחרונים / מים אחרונים אין נוטלין אלא פעם אחת בלבד / יש שאין נוהגים ליתול מים אחרונים / דעת הגר"א במים אחרונים / נשים במים אחרונים / מחאה למזלול במים אחרונים / איסטגניס / נטילת מים אחרונים ממי שטיפת כוס של ברכה / הפסק בין מים אחרונים לברכת המזון / על נהרות בבל ושיר המעלות

סימן קפב: דין כוס ברכת המזון, ושלא יהא פגום . . . . . רט

בהמ"ז על הכוס, הטעם / בהמ"ז על הכוס, הברכה עליו או השתיה ממנו / ביחיד / י"א דלא יאכל עד שיביאו לו הכוס / י"א שאינה טעונה כוס אלא בשלשה / כוס כלל, אפילו בשלשה / מצוה מן המובחר לברך על הכוס / כוס ברכת המזון של יין / על שאר משקין כשקבע עליהם / אין יין מצוי / אין יין מצוי בעיר אבל מצוי סביב העיר / חמר מדינה / חלב ושמן / תה וקפה / בירה / מיץ תפוזים / משקה מוגז / מים / יש נוהגים בשכר / יחיד המברך אינו אוהז בכוס / כוס פגום / טעם פסולו / איסורו, ברכה או שתיה ממנו / פגום ע"י שתיה / שפיכה לידו או לכלי / טעימה באצבע / זריקת פת לתוך הכוס / שתיה מחבית או מבקבוק / תיקון כוס פגום במים פגומים / כוסות המסובין פגומים / כוס פגום של המברך, שתיית המסובין ממנו / שפך מכוסו של המברך לתוך כוסם של המסובין / י"א דאין להקפיד על כוסות מסובין / יין הנמצא על השלחן דינו ככוס של ברכה / הוכחה דיש להקפיד על כוסות מסובין / שפיכה מכוס פגום לקנקן / כוס פגום, אופן תיקונו לכתחילה / שפיכה מכוס פגום לקנקן - אימתי מועיל / כוס פגום - אופן תיקונו בדיעבד / כוס פגום, תיקונו במים ושאר משקין / כוס פגום, ברכה עליו בשעת הדחק / תיקונו ע"י זריקת פת בתוכו

סימן קפג: המברך איך יתנהג בכוס של בה"מ . . . . . רכו

י' דברים בכוס / ד' לעיכוב, י' להידור / קינוח במפה / שיורי כוסות / עיטור / כוס נקי, הדחתו / חי / מזיגה, טעמו / מזיגה במדינות אלו / מזיגה סמוך לברכת המזון / מלא / שלם / פגום ונסדק / נשבר בסיסו / נקב בשולי הכוס / כיסוי הכלים / כוס חד פעמי / עיטוף, לבישת כובע בברכת המזון / ברכת המזון בחלוק ובבגד ים / עיטוף בברכה אחת מעין שלש / מקבלו בשתי ידיו / עד אימתי מחזיק בכוס ברכת המזון / נטילת הכוס בימין / כוס של ברכת המזון בשבע ברכות / סיוע בשמאל / כוס על כף ידו וה' אצבעות / אחיזת הכוס בכפפות / מגביהו טפח / נתינת עיניו בו / גלוק גלא"ז / משגרו לאשתו / לאשתו נדה, זקנה / איטר בכוס בהמ"ז / שולט בשתי ידיו / דיבור אחר נתינת כוס לברך / דיבור של המסובין / איסור דיבור עד אחר שתיית הכוס / בשעת ברכה אסור לשוח / שיחה בין ברכה לברכה / בהנ"ל, עברו ושחו / שיחה באמצע ברכת המזון / שומע כעונה בחצי ברכה / ברכת המסובין עם המזמן / מסובין יאמרו בלחש עם המברך / אמן על ברכת המזמן / כוס ברכה לטוב עין / לשאול בבהמ"ז מפני היראה וכיוצ"ב / בהנ"ל כתפילה / ברוך הוא וברוך שמו, אמן, באמצע ברכת המזון / אמן באמצע ברכה אחת מעין שלש / ישיבה בברכת המזון / ברכת

המזון חמור משאר ברכות / הולך בביתו ואוכל / הסבה בהנ"ל / מסובין בהנ"ל / ברכה אחת מעין ג' מיושב / אוכל בדרך, בהמ"ז / עשיית מלאכה בשעת ברכה

סימן קפד: לקבוע ברכה במקום סעודה, ועד כמה יכול לברך מי ששכח ולא בירך . . רמז

ברכת המזון קודם שיעקור ממקומו / עקירה מפניה לפניה לפני ברכת המזון / רואה את מקומו / רואה את מקומו - גדרו / עקירה ממקומו לצורך מים אחרונים / שינוי מקום בתוך ד' אמות / עקר ממקומו במזיד, חוזר למקומו ומברך / עבר ובירך במקומו החדש / לרא"ש, בשוגג יחזור למקומו / לרא"ש, בירך במזיד במקומו החדש, לא יצא / בירך בשוגג או במזיד במקומו החדש, לענין הלכה / עקר ממקומו בשוגג, היכן יברך / עקר ממקומו ויש לו פת במקומו השני / פת הבא בכיסנין במקומו השני / שיעור האכילה במקום השני / בהנ"ל, יברך ברכת המזון במקומו השני / בהנ"ל, ורוצה לברך במקומו הראשון / בהנ"ל, ועבר זמן עיכול / שינוי מקום בז' מינים / שינוי מקום בה' מיני דגן / ספק ברכת המזון / אכל כדי שביעה ונסתפק / פחות מכזית בכדי שביעה / ספק בירך ברכה רביעית / ברכת המזון באשה / בירך על הפת ברכת אחת מעין שלש / ספק בברכה אחת מעין שלש / ברכת המזון עד שיעור עיכול / תחילת ברכת המזון לפני עיכול וגמר אחר עיכול / סעודה גדולה, רעב קצת מחמת האכילה / ברכה ראשונה אחר עיכול / רעב מחמת פת ואינו רעב מחמת שאר דברים / שיעור עיכול באכילה מרובה / שיעור עיכול בפירות / אכל פירות ושתה משקין, וכבר התחיל עיכול הפירות / שיעור עיכול במשקין / אינו תאב לפירות אלו ותאב לפירות אחרים / אכילה מועטת ואינו יודע לשער אם נתעבלו / כזית - ברכת המזון אחריו / כדי שביעה, חולה, נשים, זקן / כדי שביעה עם דברים המלפתים / שבע מאכילה וצמא לשתיה

סימן קפה: לברך בהמ"ז בקול רם, ויתר פרטים בברכת המזון . . . . . רסד

ברכת המזון בשמחה / ברכת המזון בכוונה / ברכת המזון בכל לשון / הבנת הלשון / זהירות בברכת המזון / השמעת אזניו לברכת המזון / לא השמיע לאזניו / ברכת המזון בהרהור / ברכת המזון על ידי כתיבה / בעל הבית מברך בקול רם / שיכור בברכת המזון / צואה, קטנים לבושים חיתולים / שיכור, עבר ובירך / סמוך לצואה, עבר ובירך / סמוך למי רגלים, עבר ובירך

סימן קפו: אם נשים וקטנים חייבים בבה"מ . . . . . רעא

נשים בברכת המזון / נשים שמוציאות אנשים, אמירתן ברית ותורה / עבדים וגרים / נשים בברכת המזון מדרבנן, טעמו / כהנים ולויים בברכת המזון / נשים בספק ברכת המזון / קטן בברכת המזון / קטנה בברכת המזון / אכל כשהיה קטן והגדיל לפני עיכול / בר מצוה, הוצאתו גדול / קטן בספק ברכת המזון / אשה, קטן - לצאת י"ח מקטן / גדול חייב מדרבנן, קטן אכל כדי שביעה

סימן קפז: דיוקים בנוסח ברכת המזון . . . . . רעז

ברוך משביע לרעבים כו' / ברכת המזון פותחת בברוך / נוסחאות בברכת המזון / בחן בחסד / כי הוא (אל) זן / כאמור פותח את ידיך וכו' / בכל עת ובכל שעה / על הארץ ועל המזון / הרחמן הוא ימלוך וכו' / ויחיינו ויקרבנו לימות המשיח / ברוך הגבר וכו' / חתימת הברכה אי מעכבת / ברכת המזון למפרע / חינוך קטנים לברכת המזון / ארץ חמדה / ברית ותורה / בהנ"ל, שיטת הרמב"ם / ארץ חמדה טובה ברית ותורה / אזכרת ברית ותורה מן התורה או מדרבנן / לא אמר ברית ותורה / נשים ועבדים בברית ותורה / מלכות בית דוד / לא הזכיר מלכות בית דוד / על הנסים / שכח על הנסים / אמירת על הנסים תיכף כשסיים הברכה / על הנסים בתוך הרחמן / הרחמן הוא יעשה לנו נסים

סימן קפח: נוסח ברכה ג', ודיני בהמ"ז בשבת, והטועה בבהמ"ז . . . . . רפה

אמן אחר בונה ירושלים / אמן דבונה ירושלים, אמירתו בלחש / בזמננו אומרים אמן זה בקול רם / בונה ברחמיו ירושלים...אמן / אזכרת מלכות בית דוד / אזכרת מלכות שמים עם מלכות בית דוד / אמירת מלכנו בברכה ג' / כי קל מלך רחום ביעלה ויבא, ברכת רחם / ירושלים - ירושלים / י"א בונה ברחמיו ירושלים / רצה והחליצנו / יעלה ויבא, רצה, נחם / רצה ואח"כ יעלה ויבא / טעה ולא הזכיר של שבת / הזכיר של שבת במוצאי שבת / שנתן שבתות וכו', נוסחה / שם ומלכות / אמר רצה במקום "שנתן שבתות כו" / טעם שלא קבעו "שנתן שבתות כו" בשמונה עשרה / נשים בברכת אשר נתן / שנתן שבתות באהבה / מלכות בחתימה / שכח יעלה ויבא ביו"ט / אשה שכחה לומר יעלה ויבא / שכח יעלה ויבא ברה" / אשר נתן ימים טובים / לישראל - לעמו ישראל / שמחה ויעלה ויבא בראש השנה / יעלה ויבא ביו"כ / יעלה ויבא בליל הסדר / יעלה ויבא בשבת חול המועד / רצה ויעלה ויבא ביו"ט שחל בשבת / נזכר בברוך אתה ה' של בונה ירושלים / נזכר בברוך אתה ה' של ברכת הטוב / רצה ויעלה ויבא, חזרתו לראש / ברכת אשר נתן בראש חודש / ברכת אשר נתן בחנוכה ופורים / טעה ולא הזכיר של ראש חודש / נוסחה לראש חודש / ראש חודש, נזכר בהטוב והמטיב / ברכת אשר נתן בחול המועד / יעלה ויבא ורצה בהרחמן / חל ר"ח בשבת, והזכיר של שבת ושכח של ר"ח / שכח רצה והזכיר יעלה ויבא או ההיפך / שכח רצה והזכיר של חנוכה / שכח של שבת ור"ח ונזכר לפני ברכת הטוב והמטיב / אכילת פת בב' סעודות ראשונות, חיובו / שכח רצה או יעלה ויבא בסעודה שלישית בשבת או ביו"ט / ג' שזימנו, ושכחו מעין המאורע / סעודה בשבת ובהמ"ז במוצאי שבת / סעודה בערב שבת ובהמ"ז בשבת / פת כיסנין בשבת וברכה אחת מעין ג' במוצאי שבת / התפלל או הבדיל, אמירתו רצה / חל ראש חודש במוצאי שבת / חל ראש חודש בשבת ובמוצאי שבת / תחילת סעודה ראש חודש וסוף סעודה יום חול / התחיל בפורים וגמר במוצאי פורים / התחיל סעודה בחנוכה וגמר במוצאי חנוכה / התחיל בשבת וגמר בחנוכה ופורים שחל במוצ"ש

סימן קפט: נוסח ברכה רביעית ודיניה . . . . . שה

ברכה רביעית, מקורה וטעמה / ברכה רביעית מסיימת בואל יחסרנו / הרחמן, דיבור באמצע אמירתו / הרחמן הוא ישבור עולנו / ברכת המזון כשיש עכו"ם או מומר בשולחן / תתברך / החי / ג' מלכויות / ברכה רביעית פותחת בברוך ואינה חותמת בברוך / אל שבכל יום מטיב לנו / ונאמר אמן, ואמרו אמן / מגדול, מגדיל / ג' הטבות / הוא הטיב לנו / מעין המאורע בבית האבל / אבל, אמירתו קל אמת דיין וכו' / נחם / נוסח ברכת האבלים / זימון לאבל

סימן קצ: שתיית היין אחר הברכה ודיניו . . . . . שיג

בורא פרי הגפן על כוס ברכת המזון / אחיזת הכוס / סברי / טעימת המברך / טעימת המברך לפני אחרים / שתיית המסובין מכוסיות קטנות / שתיית המסובין מכוס המברך / שאר דיני כוס פגום / שתיית המסובין מכוס שאינו פגום / על הגפן אחר כוס ברכת המזון / בה"ג ס"ל שבהנ"ל אין לברך מעין שלש / שיעור שתייה לגבי ברכה אחרונה / כזית ורביעית, שיעורם / ספק שיעור / שתייה של מצוה - שיעורו / מלא לוגמיו / שיעור לברכה אחרונה / כוס ברכת המזון, כשהמברך אינו טועם / טעימת אחד מהמסובין / טעימת תינוק / ברכת המזון על הכוס בסעודה שלישית / שבע ברכות בסעודה שלישית / צירוף שתיית שנים / טעימת המסובין / צירוף שתיית כולם למלא לוגמיו / אינו יודע אם יקבל מכוס של ברכה

סימן קצא: אם הפועלים מחויבים לברך . . . . . שכד

פועלים - חיובם בברהמ"ז וברכת הנהנין / פועלים - חיובם בזימון / עשיית מלאכה בשעת אמירת ברכה / מחבר כתב דין זה פעמיים

מפתח עניינים לפי סדר אי"ב . . . . . שכז